

PATRYJA (25) *sb f*

Pierwsze a jasne, końcowe pochylone.

sg *N* patryjã (6). ◇ *G* patryjéj (6), (*lat.*) patriae (6); -éj (3), -(e)j (3). ◇ *D* patryj(e)j (3). ◇ *A* patryją (2). ◇ [*L* patryj(e)j.] ◇ *V* patryjã (2).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI w. (jeden z niżej notowanych przyłądów).

1. *Ojczyzna* [*patria* – *ojczyzna* *Murm* 20, *Mymer*¹ 6v, *Mymer*² 5v, *Calep*] (24) :

a. *Ziemia rodzinna, kraj pochodzenia* [*patria, locus, in quo quis natus est* – *ojczyzna, miejsce urodzenia* *BartBydż*; – *ojczyzna, dom* *Mącz* 283d; *ojczyzna, gdzie się kto rodzi* – *patria* *Cn*] (1) : *Miełczanie* *Chijłczy* [...] *wyniść z miąłta/ á Pátria* *fwoię pożegnać mułieli* *GórnDworz* Z4.

b. *Ziemia rodzinna jako organizm polityczny, państwo* (23) :

patryja czyja [*w tym: pron poss* (12), *G pron* (1)] (13): *GroicPorz* A3v; *OrzList* i; *RejZwierz* 108v; *Oto Polłká Pátria nálzá ginie* *OrzRozm* A4, A4v, B3v; *OrzQuin* D4, E; *lepiey wczyni/ kto mowiac o Polłczce/ rzecze/ Pátria moiá/ niźli oiczyzná moiá* *GórnDworz* F6, A2v; *RejZwierz* 223, 249; *ActReg* 32; [*PismaPolit* 230; *WerReguła*](3).

W połączeniu szeregowym (1): *niedáymy ná zátroczenie tám Dyabłu dułz nálznych/ żon/ dzieći/ y namileyłzey Pátryey nálzey* *OrzList* i.

W porównaniu (1): *izby fwiát włzytek był iáko iedná Pátria* *GórnDworz* Kk5v.

W charakterystycznych połączeniach: patryja miła (2), *namil(ej)sza* (5), *zraniona; patryja ginie; patryjej pożytečen, użytečen.*

Zwrot: »miłować patryją; miłość patryjej, przeciwko patryjej« (1;1:1): *miłość moiá przeciwko namilłzey Pátryey nálzey/ mnie k temu przywioldłá* *OrzRozm* A4v; *OrzQuin* D4; *GórnDworz* Hh7; [*WerReguła*](3).

Wyrażenia: »ku dobremu patryjej« (1): *prowadźże tho/ ná coś wezwány ieft/ [...] łtofuiąc włzyftko pióro fwé/ ku dobremu Pátryéy fwéy* *OrzQuin* E.

»nieprzyjaciel patryjej« (1): *chcelz o nieprzyiaćielu Pátryey fwey/ Przysięęę Krolewfką tárgác* *OrzRozm* B3v.

[*»patryja polska«*: *Ale przypatrując się obyczajom ludzkim i patryjej naszej polskiej [...]* *PismaPolit* 230.]

»ku sławie patryjej« (1): *Winłzuiąc by ku łlawie Pátriey Hektorá/ Męłtwem przelzedł* *StryjWjaz* A2v.

Zestawienie: »pater patriae [lege: patryje]« = *zasłużony obywatel, tytuł nadawany w starożytnym Rzymie i później w Europie* (6): *że słuszenie Polacy patrem patriae i sami znać będą [króla Zygmunta Augusta] i potomstwu swemu na piśmie to zostawią.* *Diar* 49; *ábowiem [Oktawianus Augustus] wielkość zboża z Egiptu [...] do Rzymá káždy rok przywioldził/ á łtąd go wezwáli ociec oyczyzny (marg) Pater patriae (-)* *BielKron* 131v; *ZA łtárych wiekow był ná wielkiey pieczy/ Ten czo wiernie łtrzegł Połpoliteyrzeczy. Pater patriae nadobnie go zwano/ Kogo ná łpolnych łpráwách wiernym znano. Ale dziś łzpetnie then Pater patriae/ Pániey priwacie kwoli oczy krije.* *RejZwierz* 222v; *łmieija go [Stefana Batorego] zwac/ Pater patriae/ Boze odpułc bel ci Pater patriae ale Hungarie abo Sumlagiae.* *Paprup* G3.

Szereg: »patryja albo krolestwo« (1): káždy táki żak/ láik/ [...] Drukarz [...] iuż nie wedle zwyczáiu pátriiéy álbo Króleŧwá náŧzégo/ [...] ále wedle praw od ŧędziégo przez nas deputowánégo [...] będzie ŧądzón *SarnStat* 203.

2. [*Ojcowizna, majątek ojczysty [czyja]*: Wdzień S. Stániŧława/ przyiecháliŧmy do pátriiéy moiey: dał mi Pan Bog [...] Rodźice moie miłe zdrowo oglądác [...]. Iechałem ia potym do Soli; a z Soli/ do Sámborá *HerbOdpow* Zz4v; Gadałem ia y w pátriiéy moiey/ z Popem tám Ruŧkim *HerbOdpow* Aaav.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1)* : Pátria/ ieŧh Lácińŧkie ŧowo *Górndworz* F6.

Synonimy: **1.** *ojczyzna*; **2.** *ojcowizność, ojczyzna, patrymonijum*.

HK